

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Tilastollisten välineiden käyttö vapaaehtoistoiminnan mittaamiseksi” (oma-aloitteinen lausunto)

(2014/C 170/02)

Esittelijä: **Krzysztof PATER**

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea päätti 14. helmikuuta 2013 työjärjestyksensä 29 artiklan 2 kohdan nojalla laatia oma-aloitteisen lausunnon aiheesta

Tilastollisten välineiden käyttö vapaaehtoistoiminnan mittaamiseksi

(oma-aloitteinen lausunto).

Asian valmistelusta vastannut ”talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 14. marraskuuta 2013.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 10.–11. joulukuuta 2013 pitämässään 494. täysistunnossa (joulukuun 10. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 109 ääntä puolesta ja 1 vastaan 5:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Kun otetaan huomioon, että vapaaehtoistoiminta on

1.1.1 tärkeä osallistavan kasvun liikkeelle paneva voima, joka vahvistaa sekä sosiaalista että inhimillistä pääomaa ja edistää sukupolvien välistä solidaarisuutta sekä luo samalla merkittävää taloudellista arvoa,

1.1.2 monien sosiaalipolitiikkojen keskeinen tekijä ja julkisten politiikkojen vaikutusten indikaattori, jota tulee arvioida tehokkaasti ja seurata, jotta päätöksentekijöille voidaan tarjota asianmukaista tietoa,

1.1.3 tutkimuskohde, jota ei nykyään arvioida tarpeeksi, koska tutkimukset ovat epä johdonmukaisia ja liian rajoittavia sekä jättävät syrjään sellaisia kysymyksiä kuin suoraan vapaaehtoistyönä ihmisille tarjottava apu ilman organisatorisia rakenteita ja jättävät huomiotta vapaaehtoistyön taloudellisen arvon.

1.2 Komitea kehottaa Euroopan komissiota

1.2.1 luomaan edellytykset sellaisen menetelmien kehittämistyön ja sellaisten pilottitutkimusten käynnistämiseksi, joiden avulla jäsenvaltioiden tilastolaitokset voivat määrittää vapaaehtoistyön tutkimusta koskevat periaatteet. Työssä tulisi hyödyntää Kansainvälisen työjärjestön ILO:n opasta *Manual on the Measurement of Volunteer Work* ja niiden maiden kokemuksia, jotka ovat jo tehneet tutkimusta oppaassa suositeltujen ratkaisujen pohjalta.

1.2.2 luomaan lähivuosina yhtenäisen menettelytavan vapaaehtoistyötä koskevaa tutkimusta varten ja huolehtimaan sen sisällyttämisestä asianmukaiseen Euroopan komission asetukseen jäsenvaltioiden säännöllisesti tekemää tutkimusta varten.

1.2.3 ryhtymään toimiin, joilla kannustetaan jäsenvaltioiden tilastolaitoksia osallistumaan vapaaehtoistyötä koskevaan tutkimukseen ennen asetuksen antamista.

1.2.4 keräämään ja asettamaan saataville johdonmukaista tietoa, joka perustuu eri jäsenvaltioissa tai EU-tasolla tehtävään vapaaehtoistyötä koskevaan tutkimukseen.

1.2.5 ottamaan EU- ja jäsenvaltiotasolla käyttöön sitovia oikeudellisia toimia, joiden avulla annettaisiin voittoa tavoittelemattomalle sektorille mahdollisuus yhteisrahoittaa julkisia avustuksia vapaaehtoistoiminnan taloudellisen arvon avulla. Se arvioitaisiin sellaisten luotettavien tilastotietojen perusteella, jotka olisi kerätty tämän lausunnon mukaisesti kehitettyjen tilastollisten välineiden avulla.

1.3 Lisäksi ETSK toistaa olevan tarpeen tukea vapaaehtoistoimintaa ja luoda sille suotuisa ympäristö. Euroopan vapaaehtoistoiminnan teemavuotena 2011 tehtiin vapaaehtoistyölle suotuisaa ympäristöä koskevia konkreettisia ehdotuksia. Niihin sisältyy kestävä tuki vapaaehtoistoiminnalle, joka antaa merkittävän panoksen yhteiseen etuun. ⁽¹⁾

⁽¹⁾ EUVL C 181, 21.6.2012, s. 150.

2. Taustaa

2.1 (EU:n toimielimissä) yleisesti käytetyn määritelmän mukaan ”vapaaehtoistoiminta” tarkoittaa kaikenlaista, joko virallista tai epävirallista, vapaaehtoista toimintaa. Vapaaehtoistyöntekijät toimivat omasta vapaasta tahdostaan, oman valintansa ja motivaationsa pohjalta eivätkä tavoittele taloudellista etua.

2.2 Kansainvälisen työjärjestön ILO:n oppaassa *Manual on the Measurement of Volunteer Work* on vapaaehtoistoiminnan mainitun luonnehdinnan mukainen mutta täsmällisempi määritelmä. Sitä käytetään virallisen ja epävirallisen vapaaehtoistoiminnan mittaamisen käsitteellisenä kehyksenä eri kulttuurisissa ja oikeudellisissa ympäristöissä. Tämän määritelmän mukaan vapaaehtoistyö tarkoittaa palkatonta ja vapaaehtoisesti tehtävää työtä eli aikaa, jonka yksilöt antavat palkatta tietylle toiminnalle oman kotitaloutensa ulkopuolella joko organisaation puitteissa tai suoraan muille ihmisille.⁽²⁾ Tätä määritelmää, joka ilmentää täsmällisesti vapaaehtoistoiminnan piirteitä, tulisi käyttää kansainvälisessä vertailevassa tutkimuksessa, koska on tarpeen ottaa huomioon vapaaehtoistoiminnan kaikki tärkeät piirteet eri maissa käytetyissä määritelmissä ja varmistaa näin, että tutkimuksen ala määritellään yhtenäisesti paikallisista olosuhteista riippumatta.

2.3 Viime vuosina ja erityisesti eurooppalaisen vapaaehtoistyön teemavuoden (2011) yhteydessä monissa Euroopan komission, Euroopan parlamentin ja neuvoston, ETSK:n, alueiden komitean sekä eurooppalaisten kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden asiakirjoissa on todettu, että vapaaehtoistoiminta liittyy sellaisiin EU:n ydinarvoihin kuin kansalaisten osallistuminen ja solidaarisuus avun tarpeessa olevia ihmisiä kohtaan. On korostettu, että vapaaehtoistoiminta edistää huomattavasti hyvinvoinnin sitä osaa, jota ei mitata BKT:n avulla, ja se vaikuttaa merkittävästi ihmisten elämänlaatuun. Koko järjestelmän näkökulmasta katsottuna vapaaehtoistoiminta auttaa synnyttämään sosiaalista pääomaa ja rakentamaan ja lujittamaan luottamuksen ja yhteistyön siteitä sekä luomaan laajasti hyväksytyjä sosiaalisia normeja ja arvoja. Epävirallinen vapaaehtoistoiminta on inhimilliseen pääomaan investoimisen tärkeä muoto, josta esimerkkinä mainittakoon lasten ja nuorten epävirallinen hoito ja koulutus. Virallisella vapaaehtoistoiminnalla puolestaan on keskeinen rooli muun muassa uusien monialaisten ja ammatillisten taitojen hankkimisessa. Myös ikääntyneille tarjottavalla vapaaehtoisella hoivalla samoin kuin ikääntyneiden itse tarjoamalla hoivalla on erittäin suuri merkitys ikääntyvässä eurooppalaisissa yhteiskunnissa. Kaikki nämä piirteet, jotka viittaavat vapaaehtoistoiminnan rooliin sosiaalisen yhteenkuuluvuuden luomisessa ja työllisyyden edistämiseksi, merkitsevät, että sitä pidetään tärkeänä tekijänä osallistavassa kasvussa, joka on yksi EU:n kehitysstrategian eli Eurooppa 2020 -strategian kolmesta pilarista.

2.4 Yksi käydyin keskustelun keskeisistä tekijöistä olivat suositukset, joissa korostetaan tarvetta koota vertailukelpoisia tietoja, jotka kuvaavat vapaaehtoistoiminnan sekä sosiaalista että taloudellista merkitystä. Tässä yhteydessä todettiin, että ILO:n oppaassa ehdotettu metodologia on asianmukainen malli tilastollisen tutkimuksen tekemiselle aiheesta.⁽³⁾

2.5 Nämä suositukset liittyivät selkeästi havaintoon, että vapaaehtoistoiminnasta ei ollut saatavilla tarpeeksi tietoa; tämä pätee edelleen.

2.6 Eri maissa on tehty vapaaehtoistoiminnasta tutkimuksia, jotka ovat kattaneet monia vapaaehtoistoiminnan keskeisiä seikkoja (eikä vain siihen osallistumisastetta ja siihen osallistuvien ihmisten ikärakennetta vaan esimerkiksi myös heidän motiivinsa). Yksi este tällaisen tutkimuksen käyttämiselle EU:n laajuisissa analyysissa on johdonmukaisuuden puute vapaaehtoistoiminnan alan määritelmän ja määrittelykeinojen osalta sekä muut metodologiset erot (esimerkiksi tutkimuksen kattama ajanjakso, tutkittujen väestönsien ikäryhmittelyä koskevat epäjohdonmukaisuudet, erilaiset tutkimusmenetelmät, tulosten tarkkuus) yhdessä tutkimusajankohtia koskevien erojen kanssa. Kuten konsulttiyhtiö GHK:n Euroopan komission pyynnöstä tekemässä kertomuksessa korostetaan, erot tuloksissa voivat olla usein jopa 30–40 prosenttiyksikköä.⁽⁴⁾

⁽²⁾ *Manual on the Measurement of Volunteer Work*, Kansainvälinen työjärjestö, Geneve, 2011.

⁽³⁾ 1) Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle – EU:n politiikasta ja vapaaehtoistyöstä: valtioiden rajat ylittävän vapaaehtoistoiminnan tunnustaminen ja edistäminen EU:ssa (COM (2011) 568 final); 2) Vapaaehtoistoiminnan asema sosiaalipolitiikassa – neuvoston päätelmät – Euroopan unionin neuvosto, 2011; 3) EUVL C 181, 21.6.2012, s.150.

⁽⁴⁾ GHK:n kertomus *Volunteering in the European Union*, GHK 2010.

2.7 Säännöllisesti kerättävät ja kansainvälisesti vertailukelpoiset tiedot vapaaehtoistoinnasta ovat melko kapea-alaisia, ja ne koskevat pääasiassa organisaatioiden kautta tehtävän (virallisen) vapaaehtoistyöhön osallistumisen yleisyyttä (eri määritelmien mukaisesti) ja tällaiseen toimintaan osallistuvien demografista profiilia. Joskus tutkimuksessa käsitellään muita kysymyksiä kuten sitä, miten usein vapaaehtoistyötä tehdään.⁽⁵⁾ Osa tutkimuksista ei rajoitu yleisiin vapaaehtoistointia koskeviin kysymyksiin, jotka määritellään jollakin tavalla, vaan keskittyy pikemminkin moniin (aina noin tusinaan asti) erityyppisiin organisaatioihin tai toiminnan muotoihin, joihin ihmiset käyttävät vapaa-aikaansa.⁽⁶⁾ Vertailut osoittavat, että harvimminkin tarkasteltu kysymys on vapaaehtoistyöntekijöiden tekemien työtuntien määrä.⁽⁷⁾

2.8 Huolimatta suurista eroista yksittäisten kansainvälisten tutkimusten tuloksissa sekä maakohtaisissa ja kansainvälisissä tuloksissa on mahdollista todeta, että vapaaehtoistointi – vaikka vain virallinen vapaaehtoistointi otettaisiin lukuun – on hyvin yleistä. Arviot vapaaehtoistointiin osallistuvien yli 15-vuotiaiden määrästä EU:ssa vaihtelevat 92 ja 150 miljoonan välillä, mikä merkitsisi, että 22–36 prosenttia koko EU:n aikuisista osallistuu vapaaehtoiseen ja palkattomaan toimintaan erityyppisissä organisaatioissa.⁽⁸⁾ EU:n suurimpien toimielinten vapaaehtoistointiaan omaksumat kannat perustuvat melko alhaisiin arvioihin vapaaehtoistyöntekijöiden määrästä: alle 100 miljoonaan.⁽⁹⁾

2.9 Tällä hetkellä saatavilla olevien, vapaaehtoistointia koskevien tietojen perusteella ei ole mahdollista tehdä komission, Euroopan parlamentin, Eurooppa-neuvoston eikä ETSK:n asiakirjoissa toivottua analyysia. Nykyisin on mahdotonta seurata luotettavasti vapaaehtoistoinnin taloudellista merkitystä tai sen panosta EU-tason politiikkoihin. Ei ole mahdollista määrittää vapaaehtoistointia käytettävää kokonaisaikaa tai sen rahallista arvoa eikä näin ollen arvioida, miten yleistä se on yleisluonteisilla taloudellisilla indikaattoreilla mitattuna; näistä mainittakoon kansallinen työllisyystilanne (kansallisessa taloudessa työskentelevien ihmisten määrä) ja BKT. Ainoat saatavilla olevat tiedot, jotka kuitenkin rajoittuvat voittoa tavoittelemattomissa organisaatioissa tehtyyn viralliseen vapaaehtoistyöhön ja joita arvioidaan sellaisilla menetelmillä, jotka eivät ole täysin johdonmukaisia, tulevat kansainvälisestä vertailevasta voittoa tavoittelemattoman sektorin hankkeesta, jota John Hopkinsin yliopisto koordinoi. Nämä tiedot määrittävät voittoa tavoittelemattomissa elimissä tehdyn vapaaehtoistyön osuuden BKT:stä ja taloudellisesti aktiivisen väestön työvoimapotentialin vain kolmessa EU-maassa: Tšekissä (0,2 prosenttia BKT:stä ja 0,5 prosenttia taloudellisesti aktiivisesta väestöstä), Ranskassa (1,4 prosenttia ja 3,2 prosenttia) sekä Belgiassa (0,7 prosenttia, osuus taloudellisesti aktiivisesta väestöstä ei tiedossa).⁽¹⁰⁾

⁽⁵⁾ Esimerkiksi eurooppalaisen sosiaalitutkimuksen (ESS 2002–2010) puitteissa kerätään joka toinen vuosi tietoa poliittisten puolueiden tai muiden organisaatioiden tai yhdistysten toimintaan osallistumisen yleisyydestä, kun motiivina on halua tehdä hyvää tai estää kielteisiä asioita. Vuosia 2006 ja 2012 koskevassa tutkimuksessa ihmisiltä kysyttiin myös, miten usein he olivat viimeisten 12 kuukauden aikana osallistuneet jonkin yhteisön hyväksi tehtävään työhön tai hyväntekeväisyysjärjestön toimintaan.

⁽⁶⁾ Eurooppalaisia arvoja koskeva tutkimus (EVS) ja erät Eurobarometri-tutkimuksen puitteissa tehdyt kyselytutkimukset – joita viestinnän pääosasto koordinoi (Eurobarometri 66.3/2006, 73.4/2010, 75.2/2011).

⁽⁷⁾ Eurooppalainen elämänlaatuselvitys (EQLS 2003, 2007), Eurobarometri 60.3 (2003/2004). Kattavimmat tiedot organisaation puitteissa tehtävään työhön, muille kotitalouksille tarjottuun epäviralliseen apuun tai organisaatioiden, ryhmien tai yhteisöjen kokouksiin osallistumiseen käytetystä ajasta – ottaen huomioon myös kausiluonteiset erot – kerätään ajankäyttötutkimuksen puitteissa.

⁽⁸⁾ Mainitut arviot ovat GHK:n kertomuksesta *Volunteering in the European Union*, 2010.

⁽⁹⁾ Arvio 100 miljoonasta vapaaehtoistyöntekijästä esitettiin Euroopan parlamentin aluekehitysvaliokunnan mietinnössä vapaaehtoistyön roolista taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden edistämisessä (2008) (2007/2149 (INI) asiakirja A6-0070/2008).

⁽¹⁰⁾ Nämä tulokset perustuvat voittoa tavoittelemattomista organisaatioista tehtyihin tutkimuksiin. Niiden perusteella on arvioitu voittoa tavoittelemattomalla sektorilla tehdyn vapaaehtoistyön tuntimäärä, joka on muunnettu kokoaikatyön tunneiksi, jotta sitä voidaan sitten verrata kyseissä maassa työelämässä olevien henkilöiden määrään. Sen jälkeen on määritetty vapaaehtoistoinnin arvo kertomalla näin laskettujen työpaikkojen määrä voittoa tavoittelemattomalla sektorilla saadulla keskimääräisellä korvauksella. Tämä menetelmä voi antaa alhaisempia arvioita vapaaehtoistoinnin määrästä ja arvosta kuin ILO:n oppaaseen kirjattu menetelmä, koska organisaatiot eivät useimmiten pidä kirjaa vapaaehtoistyöntekijöiden tekemästä työajasta ja ovat taipuvaisia jättämään huomiotta vain satunnaisesti tehtävän työn. Lisäksi saadut tulokset koskevat vain voittoa tavoittelemattomaa sektoria, kun taas ILO:n menetelmän avulla voidaan mitata koko virallista vapaaehtoistointia kaikilla institutionaalisilla sektoreilla. Tässä kohdassa mainitut tulokset ovat peräisin julkaisusta: Salamon, L. M., Sokolowski, S. W., Haddock, M. A., Tice, H.S., *The State of Global Civil Society and Volunteering. Latest findings from the implementation of the UN Nonprofit Handbook*, Center for Civil Society Studies – Johns Hopkins University, 2013.

2.10 ILO:n käsikirjassa määritettyjen metodologisten periaatteiden pohjalta valtioiden tilastolaitokset ovat jo tehneet kolmessa EU-maassa (Puolassa, Unkarissa ja Italiassa) kyselytutkimuksia vapaaehtoistoiminnan laajuudesta ja arvosta, ja eräät muut maat valmistelevat sellaisia.⁽¹¹⁾ Vuotta 2011 koskevat tiedot Puolasta ovat nyt saatavilla. Ne osoittavat, että virallinen ja epävirallinen vapaaehtoistoiminta kokonaisuudessaan muodostaa 9,6 prosenttia laajasti määritellyssä kansallisessa taloudessa (vapaaehtoistyö mukaan luettuna) työskentelevien tekemästä työstä ja 2,8 prosenttia BKT:stä, joka niin ikään on määritelty laajasti. Puolassa, jossa sukusiteet ovat erityisen vahvat, vapaaehtoistoiminta on pääasiassa epävirallista toimintaa – sen osuus kansallisessa taloudessa työskentelevistä, kun luku sisältää myös vapaaehtoistoiminnan, on 8 prosenttia, ja sen panos laajasti määriteltyyn BKT:hen on 2,2 prosenttia. Virallinen vapaaehtoistoiminta kattaa 1,6 prosenttia kansallisessa taloudessa työskentelevistä ja muodostaa 0,6 prosenttia BKT:stä.⁽¹²⁾

3. ILO:n oppaan kattava ja yleispätevä lähestymistapa vapaaehtoistoimintaa koskevaan tutkimukseen

3.1 Kuten edellä mainittiin, lähes kaikissa EU:n asiakirjoissa, joissa käsitellään vapaaehtoistoimintaa, ILO:n julkaisema opas vapaaehtoistoiminnan mittaamisesta mainitaan sopivana mallina tilastotutkimuksen tekemiselle alalla. Myös kansainvälinen työvoimatilastokonferenssi on korostanut, että tähän oppaaseen sisältyvät metodologiset ratkaisut ovat tarkoituksenmukainen perusta tutkittaessa vapaaehtoistoimintaa; se ehdotetaan sisällytettäväksi virallisiin työtilastoihin.⁽¹³⁾ Oppaassa ehdotetut ratkaisut ovat myös saaneet tukea kolmannen sektorin eturyhmiltä. Monet valtiollasta riippumattomat organisaatiot tukevat sen mallia vapaaehtoistoimintaa koskevan tutkimuksen tekemisessä.⁽¹⁴⁾

3.2 ILO:n oppaassa ehdotettu metodologinen lähestymistapa on myös vastaus kolmannella sektorilla tehtävää vapaaehtoistyötä koskevien tietojen puutteeseen tai hajanaisuuteen. Tähän ongelmaan on kiinnitetty huomiota vertailevassa voittoa tavoittelemattoman sektorin hankkeessa, ja myöhemmin on korostettu sen olevan vakava este täsmällisten tilastotietojen keräämiselle valtiotasolla ja voittoa tavoittelemattoman sektorin satelliittitilinpidoissa⁽¹⁵⁾.

3.3 Metodologinen lähestymistapa perustuu toiminnalliseen määritelmään tutkittavasta ilmiöstä, joka on nimetty oppaassa vapaaehtoistoiminnaksi. Se ei perustu erityiseen termiin tai erityisiin termeihin, joita käytettäisiin yhdenmukaisesti asianomaisissa maissa, vaan se on pikemminkin kuvaileva määritelmä, jossa korostetaan kolmea perustavaa piirrettä. Vapaaehtoistoiminta määritellään toiminnaksi, joka

- a) on tuottavaa työtä
- b) on palkatonta
- c) on vapaaehtoista
- d) ei hyödytä omaa kotitaloutta.

ILO:n oppaaseen sisältyy monia lisäselityksiä, jotka auttavat hälventämään mahdollisia epäilyksiä kriteerien tulkinnasta.⁽¹⁶⁾

⁽¹¹⁾ Portugalin tilastokeskus on jo toteuttanut kokeiluhankkeena ILO:n oppaan mukaisen työvoimatutkimuksen; myös Irlannin ja Espanjan tilastokeskukset ovat ilmaisseet halukkuutensa käynnistää samanlaisia tutkimuksia.

⁽¹²⁾ Nałecz, S., Goś-Wójcicka, K., (toim.) *Volunteering through organizations and other forms of volunteer work outside own household* – 2011. Puolan keskustilastotoimisto, Varsova, 2012.

⁽¹³⁾ Yhdeksännessätoista kansainvälisessä työvoimatilastokonferenssissa 11. marraskuuta 2013 hyväksytyyn päätöslauselman mukaan työn tilastollinen määritelmä kattaa vapaaehtoistyön yhtenä työn muotona, minkä vuoksi ehdotetaan sen säännöllistä tilastollista seuranta.

⁽¹⁴⁾ Esimerkiksi EYV 2011 Alliance, European Volunteer Centre (CEV), Johns Hopkins Center for Civil Society Studies (CCSS) ja Associazione Promozione e Solidarietà (SPES).

⁽¹⁵⁾ Voittoa tavoittelemattomia yhteisöjä kansallisissa kansantalouden tilinpidossa koskeva käsikirja, YK:n tilastotoimisto (UN Statistics Division), New York, 2003.

⁽¹⁶⁾ Oppaasta on viralliset käännökset ranskaksi, espanjaksi, italiaksi ja montenegroksi, ja ne voidaan ladata osoitteista www.ilo.org ja www.evmp.eu

3.4 Oppaassa määritetyn tutkimuksen laaja-alaisuus antaa mahdollisuuden täyttää monien sidosryhmien tiedonsaanti-tarpeet. Oppaan keskeinen vapaaehtoistoiminnan määritelmä avaa laajan tutkimuskentän, johon sisältyy sekä virallinen vapaaehtoistoiminta (jota ILO nimittää epäsuoraksi vapaaehtoistyöksi) ja epävirallinen vapaaehtoistoiminta (jota ILO nimittää suoraksi vapaaehtoistyöksi). Lisäksi painopistettä ei ole rajoitettu vain yhteen sektoriin, vaan se kattaa vapaaehtoistoiminnan sekä kolmannella sektorilla että julkissektorin toimielimissä. Siinä kehoitetaan tarkastelemaan tietoja erikseen esimerkiksi eri alojen ja institutionaalisten sektorien osalta. Kerätyt tiedot ovat sekä selkeästi määriteltyjä että käyttäjien kannalta joustavia.

3.5 ILO:n oppaassa ehdotettu tutkimusmalli perustuu joukkoon yleisperiaatteita, joilla varmistetaan johdonmukaisuus riippumatta siitä, minkä tyyppiseen kyselyyn tutkimus perustuu:

- a) tutkimuksen mahdollisimman laaja kohdeväestö, jotta se kattaa kaikki merkitykselliset väestönosat
- b) oppaassa omaksutun ”vapaaehtoistoiminnan” määritelmän ja sen kuvailemiseen käytettävän terminologian käyttäminen
- c) vapaaehtoistoiminnan kaikkien muotojen kattaminen (eli organisaation hyväksi tai sen kautta tehty vapaaehtoistyö ja suoraan oman kotitalouden ulkopuolella tehty vapaaehtoistyö tai yhteisöjen hyväksi tehty työ)
- d) suositeltuun tutkimusmalliin sisältyvien muuttujien kattaminen: vapaaehtoistoimintaan käytettävä aika (tosiasialliset työtunnit), työn luonne (vastaava ammatti), kyseessä oleva ala (sektori tai institutionaalinen ala)
- e) kyky luokitella vapaaehtoistoiminta ammattiluokituksen (ISCO) ja toimialaluokituksen (NACE-standardiluokituksen tai voittoa tavoittelemattoman sektorin toimintaa koskevan ICNPO-luokituksen) mukaisesti, jotta mahdollistetaan työmarkkinoiden lisäanalyysi; siihen sisältyy vapaaehtoistoiminnan taloudellisen arvon määrittäminen. ⁽¹⁷⁾

3.6 Ehdotetun metodologian avulla tutkimustoiminta voidaan keskittää pääasiassa sellaisten tietojen hankkimiseen, joiden avulla arvioidaan määrällisesti vapaaehtoistoiminnan laajuutta ja arvoa talouden perusyksiköissä. Näin voidaan vertailla niitä kansalliseen työllisyystilanteeseen tai BKT:hen. Kerätyt tiedot voidaan käyttää erityyppisen, institutionaalisen ja taloudellisen sektorilla tehdyn vapaaehtoistyön määrän ja arvon sekä toiminnan muodon, alueen, kaupungistumisen asteen jne. määrittämiseen.

3.7 Vapaaehtoistoiminnan mallia käyttämällä kerättyjen tietojen perusteella voidaan niin ikään tehdä useita sosiaalisia seikkoja koskevia analyyseja. On mahdollista analysoida vapaaehtoistyön laajuutta ja intensiteettiä sekä sen muotoja (ihmisten tai organisaatioiden kannalta – virallisten rakenteiden tapauksessa on mahdollista määrittää toiminnan tai sektorin kattama ala). Analyysissä voidaan ottaa huomioon vapaaehtoistyöntekijöiden erilaiset piirteet: demografiset piirteet (esimerkiksi ikä, sukupuoli, perhetilanne), sijainti (esimerkiksi alue, paikkakunnan koko) sekä ammatti, koulutus ja materiaallinen hyvinvointi. Lisäämällä kysymyksiä vapaaehtoistoiminnan malliin on myös mahdollista analysoida vapaaehtoistyöntekijöiden motiiveja, syitä siihen osallistumatta jättämiseen jne.

3.8 Kun otetaan huomioon, että vastaajat voivat yleensä antaa yksityiskohtaisia ja uskottavia tietoja vain lähimenneisyydestä, oppaassa on otettu käyttöön neljäviikkoinen viitejakso vapaaehtoistoimintaa koskeviin kysymyksiin. Tämä johtuu tarpeesta määrittää vapaaehtoistoimintaan käytettyjen tuntien määrä mahdollisimman tarkasti. Toisaalta neliviikkoinen jakso on merkittävästi lyhyempi kuin tavanomainen 12 kuukauden jakso, jota käytetään useimmissa vapaaehtoistoimintaa koskevissa tutkimuksissa. Lyhyempi viitejakso pienentää vapaaehtoistyön laajuutta ilmaisevia lukuja (vapaaehtoistyöntekijöiden määrä) ja aiheuttaa vaaran, että kausiluonteinen vaihtelu vääristää tuloksia. Sen vuoksi suositetaan, että pysytään vertailtavuuden vuoksi neljän viikon ajanjaksossa ja etsitään samalla myös menetelmiä kausivaihtelun tasapainottamiseksi. Niin ikään on syytä varmistaa otoksen sopiva koko, jotta kyselytutkimukseen saadaan tarpeeksi vapaaehtoistyöntekijöitä lisäarvioiden tekemiseksi tehdyistä työtunneista eri ryhmissä.

⁽¹⁷⁾ Vapaaehtoistyön mittaamista koskevaan oppaaseen sisältyvien sääntöjen lyhennetty ja muutettu toisinto (s. 10). ISCO – kansainvälinen ammattiluokitus, *International Standard Classification of Occupations*; NACE – Euroopan unionin tilastollinen toimialaluokitus; ICNPO – voittoa tavoittelemattomien organisaatioiden kansainvälinen luokitus, *International Classification of Nonprofit Organizations*.

3.9 Oppaassa suositetaan vapaaehtoistoimintaa koskevan tutkimuksen tekemistä työvoimatutkimuksen (*Labour Force Survey, LFS*) tai muun kotitaloustutkimuksen muodossa. LFS:n käyttäminen foorumina tarjoaa useita hyötyjä:

- a) tulosten täysimittainen vertailukelpoisuus ja luotettavuus, koska tutkimuksessa on käytetty laajalti edustavaa otosta ja yleispätevää menetelmää (LFS)
- b) viralliselle tilastojärjestelmälle ja vastaajille koituvan taakan minimoiminen
- c) mahdollisuus analysoida vapaaehtoistyötä koskevia tietoja yhdessä LFS:n puitteissa saatujen demografisen, sosiaalisen ja ammatillisen tilanteen määrittävien tietojen kanssa
- d) vastaajien tavoittamisen alhaiset kustannukset
- e) mahdollisuus hyödyntää haastattelijoita, joilla on kokemusta erimuotoisen työn koodaamisesta virallisissa tilastoissa käytettyjen luokittelujen avulla; erityisesti mainittakoon ammattiluokitus (ISCO)
- f) asianmukainen kognitiivinen konteksti tutkimukselle (palkatonta työtä koskevat kysymykset luonnollisesti täydentävät palkallista työtä koskevia kysymyksiä).

3.10 LFS-mallin mukaisesti tehtävään, vapaaehtoistoimintaa koskevaan tutkimukseen liittyy myös tiettyjä rajoituksia ja ongelmia, jotka ratkaistaan paikallisolosuhteiden mukaisesti tai yleislähestymistavan perusteella:

- a) Puhelinhaastattelun tekeminen suorien haastattelujen sijasta, mikä on yhä yleisempää LFS-menetelmässä, lisää painetta rajoittaa haastattelu-aikaa ja saattaa sen vuoksi laskea osallistumisastetta erityisesti maissa, joissa vapaaehtoistoimintaa ei tunneta kovin hyvin eikä se ole erottamaton osa päivittäistä kielenkäyttöä. Sen vuoksi haastatteluissa tarvitaan aikaa lisäselvityksille tai -esimerkeille. ⁽¹⁸⁾
- b) Mainittu ongelma voidaan ratkaista sisällyttämällä vapaaehtoistoiminnan mittaamista koskevan tutkimuksen malliin sisältyviä kysymyksiä haastattelijan ja vastaajan suoraan (henkilökohtaiseen) kontaktiin perustuviin laaja-alaisiin tutkimuksiin. ⁽¹⁹⁾
- c) ILO:n oppaan laatijat suosittavat yleisratkaisuja eräisiin edellä mainittuihin ongelmiin, jotka liittyvät vapaaehtoistoimintaa koskevan tutkimuksen mallin hyödyntämiseen. Esimerkiksi kun tiedetään, että välikäden kautta saadut tiedot ovat heikompilaatuisia, suositetaan, että haastatellaan vain kyselytutkimuksen alaan suoraan kuuluvia henkilöitä sen sijaan, että käytettäisiin jonkun muun, puolison tai kotitalouteen kuuluvan muun henkilön antamia tietoja. Mikäli NACE:n kaltaisten monimutkaisten yleisluokittelujen käyttö on vaikeaa, laatijat tarjoavat mahdollisuuden käyttää ICNPO:n kaltaisia yksinkertaisempia luokitteluja. ⁽²⁰⁾

3.11 Vapaaehtoistoiminnan mittaamista koskeva opas on kattava, sillä se sisältää sekä suuntaviivoja tutkimuksen järjestämiseksi ja toteuttamiseksi että suosituksia tulosten muotoilemiseksi ja esittämiseksi. Oppaassa suositetaan, että arvioitaessa vapaaehtoistoiminnan arvoa omaksutaan kustannusten täyden korvaamisen lähestymistapa. Siinä käytetään tietyn tyyppisen (tiettyä ammattia vastaavan) toiminnan keskimääräistä palkkaa kyseisen valtion taloudessa sillä taloudellisella ja institutionaalisella sektorilla, johon vapaaehtoistyön panoksen vastaanottanut toimija kuuluu.

3.12 Riippumatta ehdotettujen ratkaisujen yleislähestymistavasta ja niiden vahvoista perusteista ILO:n oppaassa annetaan huomattavasti joustovaraa useissa kysymyksissä, joita eri jäsenvaltiot voivat käsitellä paikallisten olosuhteidensa pohjalta. Tämä pätee sellaisiin kysymyksiin kuin sanamuodon mukauttaminen paikallisolosuhteisiin sekä enemmän tai vähemmän yksityiskohtainen tapa laskea vapaaehtoistyön arvoa (muuta esimerkkejä esitetään kohdassa 3.10). Toisaalta tietojen kansainvälisen vertailtavuuden varmistamiseksi tulisi käyttää vapaaehtoistoiminnan määritelmien keskeisiä tekijöitä.

⁽¹⁸⁾ Nałęcz, S., *Sharing the Experience of Volunteer Work Measurement. Lessons from pioneer implementation of the ILO methodology by the Central Statistical Office of Poland*, <http://evmp.eu/wp-content/uploads/Lessons-Podgorica-GUSISP.pdf>.

⁽¹⁹⁾ Cappadozzi, T., *Sharing the Italian experience on the project of measurement of unpaid volunteer work*. http://evmp.eu/wp-content/uploads/Cappadozzi_Presentation_EVMP-Conference_Madrid_3.28.2012.pdf.

⁽²⁰⁾ Yksinkertaistettuja luokitteluja käytettiin kaikissa kolmessa maassa, joissa on tähän mennessä mitattu vapaaehtoistyötä ILO:n oppaan mukaisesti.

3.13 Oppaan joustavuus johtuu halusta tehdä siitä yleispätevä ja varmistaa sen laaja-alainen soveltaminen riippumatta merkittävistä kulttuurisista ja yhteiskunnallisista eroista globaalilla tasolla. EU:ssa nämä erot ovat melko pieniä, minkä ansiosta voidaan kehittää yhtenäisemmät menetelmät ja näin ollen saada paremmin vertailukelpoisia tietoja.

4. Mitä tulisi tehdä?

4.1 Kun otetaan huomioon huomattava tarve saada tietoa vapaaehtoistoiminnasta, mikä johtuu sen keskeisestä roolista osallistavan kasvun tuottamisessa ja sosiaalisen koheesion, sosiaalisen ja inhimillisen pääoman, epävirallisen oppimisen, työmarkkinoille pääsyn ja sukupolvien välisen solidaarisuuden vahvistamisessa, EU-tasolla tulee varmistaa jäsenvaltioissa tehtävän vapaaehtoistyön järjestelmällistä ja vertailukelpoista tutkimusta tukevat olosuhteet. ETSK ymmärtää, että kaikki EU:n toimielinten ja jäsenvaltioiden toteuttamat uudet toimet tarvitsevat vakaan rahoituksen ja ilmoittaa sen vuoksi tutkivansa kaikkia mahdollisia keinoja tukea ja rahoittaa vapaaehtoistoiminnan mittaamista käsittelevää tutkimusta, kohdassa 4.2. esitettävä ehdotus mukaan luettuna.

4.2 Koska EU:n asiakirjojen suosituksissa kehoitetaan jäsenvaltioita kehittämään vapaaehtoistoimintaa koskevaa tutkimusta ILO:n oppaan pohjalta, ETSK kehottaa Euroopan komissiota työskentelemään lähivuosina vapaaehtoistyötä koskevan tutkimuksen yhtenäisen menettelytavan aikaansaamiseksi ja huolehtimaan sen sisällyttämisestä asianmukaiseen Euroopan komission asetukseen jäsenvaltioiden säännöllisesti tekemää tutkimusta varten.

4.3 Ennen asetuksen hyväksymistä komission tulisi ryhtyä toimiin tukeakseen menetelmien kehittämistyötä ja pilottitutkimuksia, jotta kansalliset tilastolaitokset voivat määrittää vapaaehtoistoiminnan tutkimusta koskevat johdonmukaiset periaatteet. Tällöin tulee noudattaa ILO:n oppaan pääperiaatteita ja hyödyntää niiden maiden kokemuksia, jotka ovat jo tehneet tutkimusta oppaassa kuvattujen ratkaisujen pohjalta. Asetuksen yksityiskohtaista sisältöä laadittaessa tulee pyrkiä minimoimaan kustannukset ja hallinnolliset rasitteet. Sen vuoksi paras ratkaisu on yhdistää vapaaehtoistoimintaa koskeva tutkimus jäsenvaltioiden kansallisten tilastolaitosten tietyllä alalla jo tekemään tutkimukseen.

4.4 Kun otetaan huomioon suuri tarve saada tietoa virallisen ja epävirallisen vapaaehtoistoiminnan yleisyydestä ja sen vaikutuksista hyvinvoinnin yleistasoon ja julkisen elämän tiettyihin aloihin EU:n eri jäsenvaltioissa, tulisi luoda suotuisat edellytykset sille, että voidaan varmistaa, että Euroopan komissio kerää ja asettaa saataville sopivasti yhtenäistettyjä tietoja, joita on saatu jäsenvaltio- ja EU-tasolla tehdyistä tutkimuksista. Esimerkki vapaaehtoistoiminnan vaikutuksia koskevasta tutkimuksesta voisi olla aikuiskoulutusta koskeva tutkimus, jonka puitteissa voitaisiin koota ja analysoida tietoja vapaaehtoistoiminnan vaikutuksista pyrittäessä hankkimaan halutun työpaikan edellyttämiä taitoja.

4.5 Viranomaisten tulee tunnustaa vapaaehtoistoiminnan taloudellinen arvo ja arvostaa sitä. Euroopan komission ja jäsenvaltioiden tulee laatia säännöt, joiden mukaan vapaaehtoistoiminnan taloudellista arvoa voidaan pitää yhtenä tapana yhteisrahoittaa hankkeita, joita tuetaan julkisista varoista. Vapaaehtoistoiminnan taloudellista arvoa koskevista tutkimuksista, joissa on käytetty koko Euroopan unionissa yhtenäistä menetelmää, saadut kokemukset ja tiedot ovat suureksi hyödyksi etsittäessä käytännön ratkaisuja.

Bryssel 10. joulukuuta 2013

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Henri MALOSSE